

Årsrapport 2018

Pensionskassen for Farmakonomer

Godkendt på pensionskassens generalforsamling, den 24. april 2019

Dirigent

Indholdsfortegnelse

Ledelsesberetning	3
Ledelsespåtegning	10
Den uafhængige revisors revisionspåtegning	11
Resultat- og totalindkomstopgørelse	15
Balance	16
Egenkapital og Kapitalgrundlag	18
Noter	19

Ledelsesberetning

Pensionskassen for Farmakonomer driver pensionskassevirksomhed. Som medlemmer optager pensionskassen farmakonomer, der er berettiget og forpligtet til medlemskab af pensionskassen gennem kollektiv overenskomst eller ansættelsesaftale. Herudover har bestyrelsen mulighed for at optage medlemmer, der er ansat i lignende stillinger og med en tilsvarende uddannelse.

Pensionskassen har organiseret sin virksomhed med investeringsaktiviteter i tilknyttede virksomheder. Det er imidlertid den samlede pensionskassekoncerns resultater, der har betydning for medlemmets pension. Hovedtallene i denne beretning er derfor præsenteret på koncernbasis medmindre andet fremgår specifikt.

Årets resultat

Koncernens resultat for 2018 blev et underskud på 55,1 mio. kr. Underskuddet foreslås af bestyrelsen overført til næste år.

Medlemsbidrag, eksklusiv indskud, og pensionsydelse er steget. Pensionskassen er dog ikke i vækst, idet pensionsydelse overstiger pensionsbidragene.

Det samlede afkast før pensionsafkastskat af pensionskassens aktiver blev -2,4 %.

Årets resultat vurderes at være acceptabelt, og pensionskassen er stadig velkonsolideret.

Året der gik

Økonomi

Den globale økonomi fortsatte de gode takter i 2018 med en vækst på omkring 4 %. Væksten blev understøttet af faldende arbejdsløshed i både USA og Europa. Samtidig steg inflationen og gav anledning til, at centralbankerne i USA og Europa kunne stramme pengepolitikken. I USA i form af 4 rentestigninger i 2018, mens den europæiske centralbank besluttede at stoppe med opkøb af obligationer efter december 2018.

Usikkerheden om hvordan stramningen af pengepolitikken og truslen om en global handelskrig vil påvirke den globale vækst gav anledning til faldende aktiemarkeder i både USA og Europa i 4. kvartal, hvor markederne faldt med hhv. 14 % og 12 %. For 2018 var der tale om fald på 6 % i USA og 14 % i Europa.

Faldene på aktiemarkederne lagde en dæmper på rentestigningerne, idet mange investorer søgte mod mere sikre investeringer som obligationer. I Europa er renterne stort set uforandrede i 2018, mens amerikanske 10-årige renter er steget med ca. 0,3 %. Det er lavere end de korte renter, som er steget med 1 % i forlængelse af den amerikanske centralbanks renteforhøjelser.

Kontorente

Pensionskassens kontorente var 4,7 % før skat. Kontorenten er også i 2019 fastsat til 4,7 % før skat.

Investeringsporteføljen

Afkast

Det samlede afkast i 2018 blev på -2,4 %, svarende til -254,7 mio. kr.

Obligationer og reale aktiver bidrog med positive afkast i 2018, men aktier, kredit og absolut afkast gav negative afkast.

Investeringer og Samfundsansvar

Pensionskassen har på baggrund af FN's verdensmål og klimaaftalen fra Paris et signifikant fokus på at bekæmpe klimaforandringer, udbrede grøn energi og fremme bæredygtighed. Verdensmålene agerer som pejlemærker for pensionskassens klimastrategi.

Retningslinjerne for ansvarlige investeringer følger principperne fremsat af FN's Global Compact. I forbindelse med FN's Global Compact har pensionskassen vedtaget en yderligere politik for, at der ikke må investeres i kontroversielle våben, kulminer eller tobak. Endvidere har pensionskassen en skattepolitik.

Det aktive ejerskab udøves primært ved løbende at gå i dialog med de selskaber, der bliver investeret i for at sikre, at de overholder de retningslinjer, der er fremsat af pensionskassen. Dette har til formål at sikre selskabernes langsigtede værdiskabelse, hvorved der skabes størst mulige afkast til medlemmerne. Såfremt et selskab ikke lever op til retningslinjerne, går pensionskassen i dialog med det pågældende selskab. I tilfælde af at der ikke er udsigt til, at selskabet vil forbedre sig på sigt, og forsætter med at agere i strid med pensionskassen, vil det resultere i, at selskabet bliver ekskluderet fra investeringsuniverset. De selskaber der bliver ekskluderet noteres, og offentliggøres på pensionskassen's hjemmeside, hvor der også findes informationer omhandlende selskaber, der er under observation samt med hvilke, der er dialog.

Ud fra økonomiske og klimamæssige hensyn, besluttede pensionskassen i 2015, at trække investeringer ud af de første kulmineselskaber. Siden har pensionskassen indgået i dialog med en længere række selskaber med aktiviteter indenfor kul. Dialogen har til formål, at reducere selskabernes aktiviteter indenfor kul og omdanne disse til mere klimavenlige energikilder. Dette har resulteret i, at pensionskassen har ekskluderet 60 selskaber, og fortsat er i dialog med 7 selskaber.

Der er ligeledes fokus på olie- og gasselskaber, og i hvor høj grad deres forretningsmodel er i overensstemmelse med klimamålet fremsat ved Paris aftalen. På samme grundlag som kulmineselskaber, er der blevet ekskluderet 63 olie- og gasselskaber, og fortsat dialog med 19 selskaber. Observationslisten vedligeholdes løbende.

Mod slutningen af året blev der igangsat et fokus på transportsektoren, herunder primært bilsektoren. Der er igangsat en dialog med 15 selskaber, der tilsammen udgør 3/4 af pensionskassen's samlede investeringer i bilsektoren. I starten af 2019 vil disse selskaber blive vurderet i forhold til den grønne omstilling, herunder Paris-aftalen.

Pensionskassen bruger også sit ejerskab til at fremme arbejdstagerrettigheder – også her med generalforsamlinger som løftestang for at sikre ansvarlighed. Pensionskassen mener at selskaber, medarbejdere og investorer har fordel af at have ordentlige arbejds- og lønvilkår. Derfor arbejder pensionskassen på, at selskaberne får en bedre forståelse af, at investeringer i mennesker ved bl.a. ordentlige løn- og arbejdsvilkår bidrager til selskabernes langsigtede værdiskabelse. I 2018 var pensionskassen i dialog med 38 selskaber om deres arbejdstagerrettigheder.

Pensionskassen har – i samarbejde med de øvrige pensionskasser i PKA samarbejdet - et ambitiøst mål om, at 10 % af formuen, svarende til samlet set 30 mia. kr. skal være investeret i klimaprojekter ultimo 2020, mod samlet set 21 mia. kr. ved udgangen af 2018. I 2019 vil fokus derfor være på at foretage investeringer, der skaber værdi på flere niveauer. Det er selvfølgelig særligt klimainvesteringer, men der er også fokus på investeringer i udviklingslande, hvor Maj Invest står for at lancere selskabets tredje mikrofinansieringsfond og hvor pensionskassen har medvirket i de to foregående.

Samarbejde om investeringer og likvider

Pensionskassens formue forvaltes af PKA A/S og pensionskassen samarbejder efter indgået aftale med andre pensionskasser administreret af PKA A/S om effektiv og rationel styring af investeringer og likvider for at opnå størst muligt afkast og minimering af omkostninger.

Afledte finansielle instrumenter

Pensionskassen anvender afledte finansielle instrumenter til investerings- og afdækningsformål.

Risici og solvens forbundet med pensionskassens forretningsmodel

Pensionskassens forretningsmodel bygger på en overenskomstbaseret, kollektiv og solidarisk arbejdsmarkedspensionsordning.

De væsentligste risici knytter sig til markedsrisici, forsikringsmæssige risici og outsourcing.

Markedsrisici

Pensionskassen udbyder et gennemsnitsrenteprodukt. Nye medlemmer optages til en grundlagsrente på 0 %, ligesom pensionskassen har en mindre andel medlemmer med renter på 4,5 %. Dette medfører en eksponering mod renterisiko, som løbende afdækkes.

Pensionskassen ønsker at levere robuste pensioner til sine medlemmer. Dette sikres ved en langsigtet investeringsstrategi, hvor målet er at opnå høje, stabile afkast på en ansvarlig måde, der som minimum kan honorere afkastkravet fra de omregnede pensioner. Et vedvarende lavt afkast på investeringsaktiverne eller store finansielle tab er en risiko mod at kunne levere robuste pensioner. Den eksponering er pensionskassens markedsrisiko. Risikoen afdækkes ved at sprede investeringerne i en række forskellige aktivklasser.

Der investeres kollektivt for medlemmerne. Eventuelle tab på investeringerne dækkes af kollektivet, og andelen af bonuspotentialer i pensionskassen sikrer, at eventuelle tab på de finansielle markeder ikke overvælttes til medlemmernes depoter i de enkelte år, men at medlemmerne i stedet får tilskrevet den til enhver tid udmeldte kontorente – pt. 4,7 % før skat. Pensionskassen overvåger løbende risikoen for omfordeling.

Risikotagning er en forudsætning for at opnå et tilstrækkeligt afkast til at sikre robuste pensioner. Det er i den sammenhæng en væsentlig opgave for bestyrelsen at få fastlagt den ønskede risikoappetit i form af den valgte investeringsstrategi.

Pensionskassens risikoappetit er fastsat ud fra to mål. Pensionskassen beskytter medlemmernes pensioner i Risikostyringsmodellen, og pensionskassen overholder gældende solvensregler (SCR). Bestyrelsen fastsætter i sin risikostyringspolitik sikkerhedsniveauerne for grænserne i Risikomodellen, der giver de risikomæssige rammer for pensionskassen i forhold til at beskytte pensionerne. I tillæg kan solvensdækningen i særlige tilfælde sætte rammerne for pensionskassens risikotagning.

Pensionskassen har en kapitalplan og en nødplan baseret på Risikostyringsmodellen samt solvenskapitalkravet (SCR). I kapitalplanen skønnes den finansielle situation i pensionskassens strategiske planlægningsperiode at være betryggende.

Forsikringsmæssige risici

Pensionskassen giver livsvarige pensioner. Størstedelen af tilsagnene er givet på betinget grundlag, dvs. at pensionernes størrelse er bundet op på betingelser om bl.a. rente, levetid og risiko for invaliditet. Et betinget grundlag giver pensionskassen mulighed for at nedsætte parametrene i det tekniske grundlag, hvilket i så fald vil medføre nedsættelse af pensionerne.

Pensionskassen er en solidarisk ordning med invaliditetsdækning uden krav om helbredsoplysninger ved optagelse, så længe medlemmet er omfattet af en af de omfattede faggrupper.

Pensionskassen overvåger udviklingen i de forsikringsmæssige risici tæt, og hensætter i henhold til Finanstilsynets levetidsbenchmark.

Outsourcing

Pensionskassen anvender outsourcing i væsentligt omfang. Der er direkte outsourcing til PKA A/S, der igen har videreoutsourcet en stor del af driften til Forca A/S. Administration af ejendomme er outsourcet til DEAS A/S.

Risikoen styres i form af kontroller og serviceleveranceaftaler.

Årsrapport 2018

Kapitalforhold

Egenkapitalen er i 2018 reduceret med 55,1 mio. kr. til 1.245,7 mio. kr. Kapitalgrundlaget udgør herefter 1.652,3 mio. kr. mod 1.723,3 mio. kr. i 2017.

Solvenskravet SCR er opgjort efter standardmodellen. Pr. 1. januar 2018 er SCR opgjort til 537,0 mio. kr. og udgør ultimo 2018 492,9 mio. kr.

Nøgletallet Solvensdækning i % udarbejdes alene for pensionskassen og der udarbejdes ikke nøgletal for koncernen, da denne kun omfatter en pensionskasse. Solvensdækning i % for de sidste fem år er præsenteret i nedenstående tabel

	2014	2015	2016	2017	2018
Solvensdækning i %	482	514	326	321	335

Regnskabsbekendtgørelsen er ændret fra og med 2016. Det ikke fundet praktisk muligt at ændre tallene for perioden før 2016 således de bliver i overensstemmelse med den nye metode. Tallene for 2014-2015 er derfor ikke direkte sammenlignelige med 2016-2018.

Pensionskassen har valgt, at anvende muligheden for at gengive følsomhedsoplysningerne i ledelsesberetningen, og ikke som en note i regnskabet fra og med årsrapporten 2018.

Følsomhedsanalysen er præsenteret i pensionskassens Rapport om solvens og finansiell situation (SFCR) 2018, som er tilgængelig på hjemmesiden www.PKA.dk.

Bonuspolitik

Fastlæggelsen af satser sker ud fra en målsætning om at sikre en stabil udvikling over tid i medlemmernes pensioner.

Bestyrelsen har fastsat kontorenten til 4,7 % for 2019. Kontorenten kan nedsættes, hvis den økonomiske situation kræver det. Øvrige satser fastsættes som udgangspunkt årligt.

Egenkapitalen i pensionskassen ejes af medlemmerne. Resultatet i pensionskassen tilgår i sin helhed altid medlemmerne.

Hensættelser til pensionsaftaler

Hensættelser til pensionsaftaler består af elementerne Garanterede ydelser, Individuel bonuspotentiale, Kollektiv bonuspotentiale og Risikomargen.

Hensættelserne til pensionsaftaler er i 2018 reduceret med 408,9 mio. kr. til 8.546,5 mio. kr.

Usikkerhed ved indregning og måling

Ved udarbejdelsen af årsrapporten foretages en række skøn og vurderinger om fremtidige forhold, som har indflydelse på den regnskabsmæssige værdi af aktiver og forpligtelser.

De væsentligste områder omfatter de pensionsmæssige forpligtelser samt værdiansættelse af unoterede alternative investeringer.

Ledelsen vurderer, at de anvendte forudsætninger er forsvarlige men forbundet med en vis usikkerhed.

Regnskabsmæssige skøn er beskrevet nærmere i note 1 "Anvendt regnskabspraksis".

Begivenheder efter balancedagen

Der har ikke været begivenheder efter statusdagen, som har væsentlig indflydelse på pensionskassens og koncernens økonomiske forhold.

Forventninger til fremtiden

Den globale økonomi udviser fortsat ikke nævneværdige svaghestegn, arbejdsløsheden er lav i både USA og Europa, ligesom inflationen med et niveau på omkring 2 % er på et tilfredsstillende niveau. På det seneste har økonomiske indikatorer i USA og Europa udvist en faldende tendens formentlig på baggrund af truslen om en global handelskrig. Det er endnu for tidligt at sige, om det er tegn på en langvarig svækkelse af økonomien.

Indtil der kommer mere klarhed om den økonomiske udvikling, må det forventes, at de finansielle markeder forbliver nervøse, og yderligere fald i renter og aktier kan ikke udelukkes i løbet af 2019.

Usikkerheden om den globale vækst vil også påvirke takten i den amerikanske centralbanks renteforhøjelser, som forventes at blive færre end de 4, der blev foretaget i 2018. I Europa er der ikke forventning om renteforhøjelser før tidligst i 4. kvartal pga. usikkerhed om den økonomiske udvikling.

Pensionskassen er robust og står godt rustet i forhold til disse udfordringer.

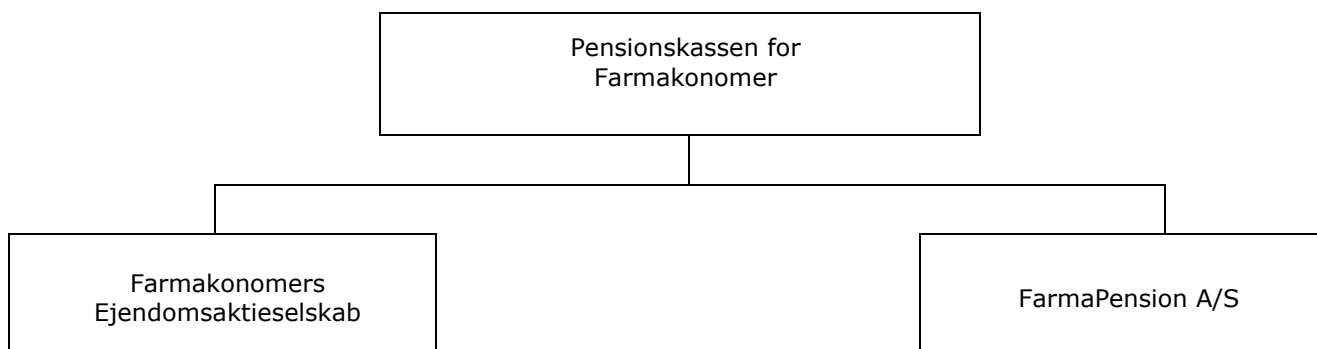
Administration

Pensionskassen og de tilknyttede virksomheder administreres af PKA A/S. PKA A/S har outsourcet en del af sine administrative opgaver blandt andet til Forca A/S og DEAS mfl.

Direktionen og den ansvarshavende aktuar er ansat men ikke aflønnet af pensionskassen.

Pensionskassekoncernen

Pensionskassens tilknyttede (100 % ejede) virksomheder pr. 31. december 2018 fremgår af koncernoversigten.

Pensionskassens ejendomsaktieselskab

Selskabet har til formål at eje og drive fast ejendom med henblik på at opnå langsigtet forrentning af den investerede kapital.

Selskabets resultat for 2018 udgør et overskud på 2,4 mio. kr.

FarmaPension A/S

Selskabet er uden aktivitet. Selskabet har indsendt anmodning om tilbagebetaling af uberettiget opkrævet moms for tidligere periode. SKAT har endnu ikke startet sagsbehandling. Resultatet for 2018 er 0,0 mio. kr.

Revisionsudvalg

I henhold til lovgivningen skal pensionskassen etablere et revisionsudvalg. Formanden skal være uafhængig og mindst et medlem skal have kvalifikationer indenfor regnskabsvæsen eller revision.

Formanden for revisionsudvalget er Susanne Kure, som opfylder kravene om både uafhængighed og kvalifikationer inden for regnskabsvæsen eller revision. Det øvrige medlem af revisionsudvalget er Susanne Engstrøm.

Status for opfyldelse af måltal for det underrepræsenterede køn i ledelsen

Der er i lov om finansiel virksomhed krav om, at finansielle virksomheder skal opstille måltal for den kønsmæssige repræsentation i bestyrelsen samt udarbejde en politik for ligerepræsentation i ledelsen af selskabet, hvis der er en underrepræsentation af det ene køn i bestyrelsen. Der er underrepræsentation, hvis det ene køn er repræsenteret med mindre end 40 % i bestyrelsen.

Reglerne om måltal for kønsrepræsentation i bestyrelsen tager udgangspunkt i de generalforsamlingsvalgte medlemmer af bestyrelsen, men i pensionskassen udpeges et flertal af bestyrelsesmedlemmerne af overenskomstparterne. Det bliver på den baggrund ikke retvisende at vedtage måltal for de generalforsamlingsvalgte medlemmer af bestyrelsen. Bestyrelsen har derfor fastsat et måltal for den kønsmæssige sammensætning af den samlede bestyrelse.

Bestyrelsen har besluttet, at måltallet for mænd i bestyrelsen skal være mindst 25 % og måltallet for kvinder i bestyrelsen skal være mindst 40 %. Ved årets udgang var den kønsmæssige andel i bestyrelsen sådan, at der var 37,5 % mænd i bestyrelsen og 62,5 % kvinder i bestyrelsen.

De opstillede måltal er således opfyldt.

Der er ikke vedtaget en politik for ligerepræsentation i ledelseslagene under direktionen i pensionskassen. Pensionskassen totaladministreres af PKA A/S. PKA A/S havde i 2018 en fordeling mellem kønnene på 57 % mænd og 43 % kvinder i ledelseslagene under direktionen. Pr. 1. december 2018 skiftede kønsfordelingen til 64 % mænd og 36 % kvinder, og der vil i løbet af 2019 blive udarbejdet en politik for ligerepræsentation i ledelseslagene under direktionen i PKA A/S.

Ledelseshverv

Direktionens ledelseshverv er følgende:

Administrerende direktør Peter Damgaard Jensen

Adm. direktør i PKA A/S
 Adm. direktør i PKA+ Pension Forsikringsselskab A/S
 Adm. direktør i fire pensionskasser administreret af PKA A/S
 Adm. direktør i Sygeplejerskernes og Lægeseekretærernes Ejendomsaktieselskab
 Adm. Direktør i Sundhedsfagliges Ejendomsaktieselskab
 Adm. direktør i Socialrådgivernes, Socialpædagogernes og Kontorpersonalets Ejendomsaktieselskab
 Direktør i PKA Private Funds GP ApS
 Direktør i PKA Ejendomme af 2012 I/S
 Bestyrelsesformand i A/S Københavns Ejendomsselskab
 Bestyrelsesformand i Forstædernes Ejendomsaktieselskab
 Bestyrelsesformand i Institutional Holding P/S
 Bestyrelsesformand i PKA AIP A/S
 Bestyrelsesformand i PKA Private Funds P/S
 Bestyrelsesformand i Poppelstykket 12 A/S
 Bestyrelsesformand i PKA Skejby Komplementar ApS
 Bestyrelsesformand i PKA Skejby P/S
 Bestyrelsesformand i Farmapension A/S
 Næstformand i Forca A/S
 Bestyrelsesmedlem i AIP Management P/S
 Bestyrelsesmedlem i Valified ApS
 Bestyrelsesmedlem i Forsikringsorganisationernes Fællessekretariat F.M.B.A.

Bestyrelsens ledelseshverv er følgende:

Bestyrelsesformand Henrik Klitmøller Rasmussen

Bestyrelsesformand i Gemeinschaft A/S
 Bestyrelsesmedlem i MP Pension – Pensionskassen for Magistre og Psykologer
 Bestyrelsesmedlem i MP Ejendomme P/S
 Bestyrelsesmedlem i MP Investment Management A/S

Næstformand Christina Nicolajsen Durinck

Bestyrelsesmedlem i Pensionskassernes Administration A/S

Bestyrelsesmedlem Jørgen Moestrup

Bestyrelsesmedlem i A-Dosispak Komplementar ApS
 Bestyrelsesmedlem Danish Pharma Care A/S
 Bestyrelsesmedlem i A-Apotekets Dosispak P/S
 Bestyrelsesmedlem i Apotekernes A.M.B.A
 Bestyrelsesmedlem i Danmarks Apotekerforenings Jubilæumsfond

Bestyrelsesmedlem Jesper Gulev Larsen

Bestyrelsesformand i Pharmakon A/S
 Bestyrelsesmedlem i D.A. Invest og Udvikling A/S

Bestyrelsesmedlem Susanne Kure, formand for revisionsudvalget

Bestyrelsesmedlem og revisionsudvalgsformand i PKA+ Pension Forsikringsselskab A/S
 Bestyrelsesmedlem og medlem i revisionsudvalget i Pensionskassen for Socialrådgivere, Socialpædagoger og Kontorpersonale
 Bestyrelsesmedlem i Investeringselskabet af 24. februar 2015 A/S
 Bestyrelsesmedlem i Genan Holding A/S
 Bestyrelsesmedlem i Changegroup Holding A/S og 1 af selskabets 100 % ejede datterselskaber

Bestyrelsesmedlem Susanne Engstrøm, medlem revisionsudvalg

Øvrige bestyrelsesmedlemmer har ingen yderligere ledelseshverv

Ledelsespåtegning

Vi har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2018 for Pensionskassen for Farmakonomer.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og pensionskassens aktiver og passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2018 og resultatet af koncernens og pensionskassens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2018.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse et retvisende billede for udviklingen i koncernens og pensionskassens aktiviteter og økonomiske forhold, årets resultater og koncernens og pensionskassens finansielle stilling samt en beskrivelse af væsentlige risici og usikkerhedsfaktorer, som koncernen henholdsvis pensionskassen står over for.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Hellerup, den 11. marts 2019

Direktionen:

Peter Damgaard Jensen
Administrerende direktør

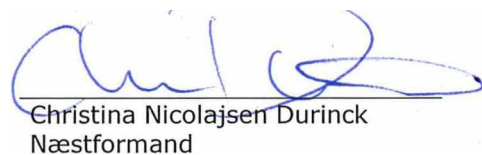
Hellerup, den 11. marts 2019

Bestyrelsen:

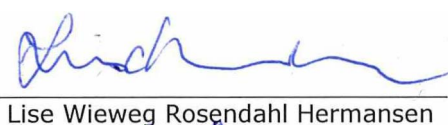

Henrik Klitmøller Rasmussen
Formand

Christina Nicolajsen Durinck
Næstformand

Lise Wieweg Rosendahl Hermansen

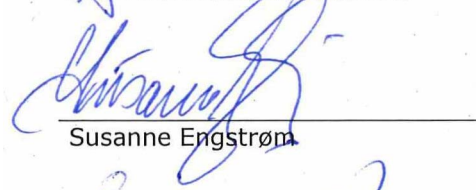

Ann-Mari Damholt Grønbaek

Jesper Gulev Larsen

Susanne Engstrøm

Jørgen Moestrup

Susanne Kure

Den uafhængige revisors revisionspåtegning

Til medlemmerne i Pensionskassen for Farmakonomer

Konklusion

Det er vores opfattelse, at koncernregnskabet og årsregnskabet giver et retvisende billede af koncernens og pensionskassens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2018 samt af resultatet af koncernens og pensionskassens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2018 i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Vores konklusion er konsistent med vores revisionsprotokollat til revisionsudvalget og bestyrelsen.

Hvad har vi revideret

Pensionskassen for Farmakonomers koncernregnskab og årsregnskab for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2018 omfatter resultat- og totalindkomstopgørelse, balance, egenkapital og kapitalgrundlag, samt noter, herunder anvendt regnskabspraksis ('regnskabet')

Grundlag for konklusion

Vi udførte vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision (ISA) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit *Revisors ansvar for revisionen af regnskabet*.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Uafhængighed

Vi er uafhængige af koncernen i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA's Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i overensstemmelse med IESBA's Etiske regler.

Efter vores bedste overbevisning er der ikke udført forbudte ikke-revisionsydelser som omhandlet i artikel 5, stk. 1, i forordning (EU) nr. 537/2014.

Valg

Vi blev første gang valgt som revisor for Pensionskassen for Farmakonomer ved generalforsamlingen den 17. april 2018 for regnskabsåret 2018.

Centrale forhold ved revisionen

Centrale forhold ved revisionen er de forhold, der efter vores faglige vurdering var mest betydelige ved vores revision af regnskabet for 2018. Disse forhold blev behandlet som led i vores revision af regnskabet som helhed og udformningen af vores konklusion herom. Vi afgiver ikke nogen særskilt konklusion om disse forhold.

Centralt forhold ved revisionen	Hvordan vi har behandlet det centrale forhold ved revisionen
<p><i>Måling af unoterede investeringer</i></p> <p>Unoterede investeringer omfatter både investeringer foretaget indirekte via fonde og ved direkte ejerskab. Investeringerne er primært foretaget i gearede lån, katastrofeforsikringer samt erhvervs- og boligejendomme. Der er i mindre omfang foretaget investeringer i skov & landbrug samt private equity.</p> <p>Investeringerne indgår i regnskabsposterne Investeringsejendomme, Investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder og Andre finansielle investeringsaktiver.</p> <p>Direkte ejede unoterede investeringer måles til en skønnet dagsværdi, der primært er baseret på værdiansættelsesmodeller og forudsætninger herunder</p>	<p><i>Måling af unoterede investeringer</i></p> <p>Vi gennemgik og vurderede forretningsgange og interne kontroller for måling af unoterede investeringer.</p> <p>Vi vurderede og testede de af ledelsen anvendte værdiansættelsesmodeller.</p> <p>Vi testede stikprøvevis sammenhængen mellem de anvendte forudsætninger og beregningen af dagsværdier. Herunder foretog vi test af priser rapporteret af eksterne managers, samt intern opfølgning på priser og markedsudvikling.</p> <p>Vi udfordrede de ledelsesmæssige skøn, der ligger til grund for beregning af dagsværdier ud fra vores kendskab til porteføljen og markedsudviklingen.</p>

<p>ledelsesmæssige skøn, der ikke er observerbare for tredjemand.</p> <p>Unoterede investeringer ejet indirekte igennem fonde- og foreninger forvaltet eksternt, måles til en skønnet dagsværdi baseret på rapporteringer fra investeringsforvaltere, supplerende oplysning om prisudviklingen, samt analyser af værdiansættelserne.</p> <p>Vi fokuserede på måling af unoterede investeringer, fordi opgørelsen er kompleks og involverer betydelige ledelsesmæssige skøn.</p> <p>Der henvises til koncern- og årsregnskabets omtale af 'Regnskabsmæssige skøn' i note 1, 'Investerings-ejendomme' i note 8, 'Kapitalandele i associerede virksomheder' i note 15 samt 'Andre finansielle investeringsaktiver' i note 9</p>	
<p><i>Måling af hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter</i></p> <p>Pensionskassen har hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter for i alt 8.547 mio. kr., hvilket udgør 77,4% af den samlede balance</p> <p>Hensættelserne består primært af pensionshensættelser til garanterede ydelser, individuelt bonuspotentiale og risikomargen.</p> <p>Opgørelsen er baseret på aktuarmæssige principper og involverer væsentlige regnskabsmæssige skøn knyttet til de aktuarmæssige forudsætninger om den tidsmæssige placering og omfang af de fremtidige betalinger til forsikringstagerne.</p> <p>De aktuarmæssige forudsætninger omfatter væsentligst rentekurve til tilbagediskontering, levetider, dødelighed, invaliditet, tilbagekøbssandsynlighed og omkostninger.</p> <p>Vi fokuserede på måling af hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter, fordi opgørelsen af hensættelserne er kompleks og involverer betydelige regnskabsmæssige skøn.</p> <p>Der henvises til koncern- og årsregnskabets omtale af 'Regnskabsmæssige skøn' i note 1, samt 'Pensionshensættelser' i note 13.</p>	<p><i>Måling af hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter</i></p> <p>Vi gennemgik og vurderede de af pensionskassen tilrettelagte forretningsgange og interne kontroller, der er etableret for at sikre, at hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter måles korrekt.</p> <p>I forbindelse med revisionen anvendte vi vores egne aktuarer til at vurdere de af pensionskassen anvendte aktuarmæssige modeller og forudsætninger samt de foretagne beregninger, herunder opgørelser af de fremtidige betalingsstrømme.</p> <p>Vi vurderede og udfordrede de væsentligste aktuarmæssige forudsætninger såsom rentekurve til tilbagediskontering, levetider, dødelighed, invaliditet, tilbagekøbssandsynlighed samt omkostninger ud fra vores erfaring og branchekendskab med henblik på at vurdere, om disse er i overensstemmelse med markedspraksis samt regulatoriske og regnskabsmæssige krav. Dette omfattede en vurdering af kontinuiteten i grundlaget for opgørelsen af hensættelser.</p>

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiel virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med koncernregnskabet og årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i lov om finansiel virksomhed. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et koncernregnskab og et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med lov om finansiel virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af regnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere koncernens og pensionskassens evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere koncernen eller pensionskassen, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af koncernregnskabet og årsregnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om dette skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som brugerne træffer på grundlag af regnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan opfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af koncernens og selskabets interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om koncernens og pensionskassens evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i regnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at koncernen eller pensionskassen ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af koncernregnskabet og årsregnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om regnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.
- Opnår vi tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de finansielle oplysninger i virksomhederne eller forretningsaktiviteterne i koncernen til brug for at udtrykke en konklusion om koncernregnskabet. Vi er

ansvarlige for at lede, føre tilsyn og udføre koncernrevisionen. Vi er eneansvarlige for vores revisionskonklusion.

Vi kommunikerer med den øverste ledelse om bl.a. det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Vi afgiver også en udtalelse til den øverste ledelse om, at vi har opfyldt relevante etiske krav vedrørende uafhængighed, og oplyser den om alle relationer og andre forhold, der med rimelighed kan tænkes at påvirke vores uafhængighed og, hvor dette er relevant, tilhørende sikkerhedsforanstaltninger.

Med udgangspunkt i de forhold, der er kommunikeret til den øverste ledelse, fastslår vi, hvilke forhold der var mest betydelige ved revisionen af regnskabet for den aktuelle periode og dermed er centrale forhold ved revisionen. Vi beskriver disse forhold i vores revisionspåtegning, medmindre lov eller øvrig regulering udelukker, at forholdet offentliggøres, eller i de yderste tilfælde, hvor vi fastslår, at forholdet ikke skal kommunikeres i vores revisionspåtegning, fordi de negative konsekvenser heraf med rimelighed ville kunne forventes at veje tungere end de fordele, den offentlige interesse har af sådan kommunikation.

København, den 11. marts 2019

PricewaterhouseCoopers

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 33 77 12 31

Christian Fredensborg Jakobsen
Statsautoriseret revisor
mne16539

Per Rolf Larssen
Statsautoriseret revisor
mne24822

Resultat- og totalindkomstopgørelse

Alle beløb i mio. kr.

	Note	Pensionskassen		Koncernen	
		2018	2017	2018	2017
Bruttomedlemsbidrag	3	199,5	195,1	199,5	195,1
Medlemsbidrag f.e.r., i alt		199,5	195,1	199,5	195,1
Indtægter fra tilknyttede virksomheder		2,4	-1,0		
Indtægter fra associerede virksomheder		37,5	17,4	37,5	17,4
Indtægter af investeringsejendomme		0,1	0,1	2,5	-0,9
Renteindtægter og udbytter m.v.		61,6	127,0	61,6	127,0
Kursreguleringer	4	-107,3	608,4	-107,3	608,4
Renteudgifter		-239,1	-0,7	-239,1	-0,7
Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed		-9,9	-44,9	-9,9	-44,9
Investeringsafkast, i alt		-254,7	706,4	-254,7	706,4
Pensionsafkastskat		41,9	-101,3	41,9	-101,3
Udbetalte ydelser		-463,3	-418,0	-463,3	-418,0
Pensionsydelse f.e.r., i alt		-463,3	-418,0	-463,3	-418,0
Ændring i pensionshensættelser f.e.r. i alt	5	408,9	-88,8	408,9	-88,8
Ændring i fortjenstmargen		0,0	0,0	0,0	0,0
Ændring i overskudskapital		15,9	0,0	15,9	0,0
Administrationsomkostninger		-3,3	-9,2	-3,3	-9,2
Pensionsmæssige driftsomkostninger f.e.r. i alt	6	-3,3	-9,2	-3,3	-9,2
Overført investeringsafkast		66,1	-130,3	66,1	-130,3
PENSIONSTEKNISK RESULTAT		11,0	153,9	11,0	153,9
Egenkapitalens investeringsafkast		-80,3	99,5	-80,3	99,5
RESULTAT FØR SKAT		-69,2	253,4	-69,2	253,4
Pensionsafkastskat for egenkapital		14,2	30,8	14,2	30,8
ÅRETS RESULTAT		-55,1	284,2	-55,1	284,2
ANDEN TOTALINDKOMST		0,0	0,0	0,0	0,0
ÅRETS TOTALINDKOMST		-55,1	284,2	-55,1	284,2
Realiseret resultat	7				

Årets resultat overføres til egenkapitalen.

Balance

AKTIVER

Alle beløb i mio. kr.

	Note	Pensionskassen		Koncernen	
		2018	2017	2018	2017
Investeringsejendomme	8	3,6	3,6	3,6	43,6
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	15	43,4	41,0		
Kapitalandele i associerede virksomheder	15	250,8	213,3	250,8	213,3
Investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder, i alt		294,1	254,2	250,8	213,3
Kapitalandele		83,1	8,3	83,1	8,3
Investeringsforeningsandele		4.656,6	10.378,9	4.656,6	10.378,9
Obligationer		5.253,5	0,0	5.253,5	0,0
Andre udlån		270,8	5,1	270,8	5,1
Indlån i kreditinstitutter		93,2	90,3	93,2	90,3
Afledte finansielle instrumenter		89,7	0,0	89,7	0,0
Andre finansielle investeringsaktiver, i alt	9	10.446,9	10.482,6	10.446,9	10.482,6
INVESTERINGSAKTIVER I ALT		10.744,6	10.740,5	10.701,3	10.739,5
Tilgodehavender hos pensionstagere		0,0	0,4	0,0	0,4
Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder		0,1	0,0		
Andre tilgodehavender		0,0	23,5	0,1	23,5
TILGODEHAVENDER, I ALT		0,1	23,9	0,1	23,9
Udskudte skatteaktiver		207,0	90,3	207,0	90,3
Likvide beholdninger		0,1	0,0	44,0	1,3
ANDRE AKTIVER, I ALT		207,1	90,3	251,1	91,6
Tilgodehavende renter		29,5	0,0	29,5	0,0
Andre periodeafgrænsningsposter		55,3	36,0	55,3	36,0
PERIODEAFGRÆSNINGSPOSTER, I ALT		84,8	36,0	84,8	36,0
AKTIVER I ALT		11.036,6	10.890,6	11.037,3	10.890,9
Sikkerhedsstillelse	10				
Eventualaktiv	11				

Balance**PASSIVER**

Alle beløb i mio. kr.

	Note	Pensionskassen		Koncernen	
		2018	2017	2018	2017
Overført overskud		1.245,7	1.300,8	1.245,7	1.300,8
EGENKAPITAL, I ALT		1.245,7	1.300,8	1.245,7	1.300,8
Overskudskapital	12	406,6	422,5	406,6	422,5
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL I ALT		406,6	422,5	406,6	422,5
Pensionshensættelser	13	8.546,5	8.955,3	8.546,5	8.955,3
Fortjenstmargen på pensionshensættelser		0,0	0,0	0,0	0,0
HENSÆTTELSE TIL PENSIONSÅFTALER OG INVESTERINGSKONTRAKTER, I ALT		8.546,5	8.955,3	8.546,5	8.955,3
Gæld vedrørende afledte finansielle instrumenter	9	176,6	0,0	176,6	0,0
Gæld til kreditinstitutter		558,8	0,0	558,8	0,0
Aktuelle skatteforpligtelser		71,6	148,8	71,6	148,8
Anden gæld		30,0	46,8	30,7	47,2
GÆLD, I ALT		837,1	195,6	837,7	196,0
PERIODEAFGRÆNSNINGSPOSTER		0,7	16,2	0,7	16,2
PASSIVER I ALT		11.036,6	10.890,6	11.037,3	10.890,9
Anvendt regnskabspraksis	1				
Femårsoversigt over hoved- og nøgletal	2				
Eventualforpligtelser	14				
Nærtstående parter m.v.	15				
Risikoplysninger	16				
Specifikation af aktiver og disses afkast	17				

Egenkapital og Kapitalgrundlag

Alle beløb i mio. kr.

	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Egenkapital				
Egenkapital pr. 1. januar	1.300,8	1.439,2	1.300,8	1.439,2
Overført til overskudskapital		-422,5		-422,5
Overført fra disponering af årets resultat	-55,1	284,2	-55,1	284,2
Anden totalindkomst	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital i alt	1.245,7	1.300,8	1.245,7	1.300,8

	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Kapitalgrundlag				
Egenkapital	1.245,7	1.300,8	1.245,7	1.300,8
Overskudskapital	406,6	422,5	406,6	422,5
Kapitalgrundlag i alt	1.652,3	1.723,3	1.652,3	1.723,3

Noter

Alle beløb i mio. kr.

Note 1

Anvendt regnskabspraksis

Årsrapporten for koncernen og pensionskassen er udarbejdet i overensstemmelse med bestemmelserne i Lov om finansiel virksomhed og Finanstilsynets Regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringselskaber og tværgående pensionskasser.

Anvendt regnskabspraksis er uændret i forhold til 2017.

Der er foretaget mindre reklassifikationer i resultatopgørelse og balance.

Årsrapporten præsenteres i millioner kroner med en decimal. Hvert tal afrundes hver for sig. Der kan derfor forekomme afvigelser mellem de anførte totaler og summen af de underliggende tal.

Principper for fordeling af over- og underskud

Pensionskassen har i overensstemmelse med bekendtgørelse om kontributionsprincippet anmeldt princip for fordeling af årets realiserede resultat til Finanstilsynet.

Hovedprincippet er, at den del af årets realiserede resultat, der tilfalder egenkapitalen og overskudskapital, består af en forrentning svarende til investeringsafkastet før PAL-skat tillagt risikoforrentning på 0,5 % for de ubetingede garanterede bestand og 0,2 % for de betingede garanterede bestand, af de gennemsnitlige pensionshensættelser. Betalinger til og fra egenkapitalen fragår i egenkapitalens andel af det realiserede resultat.

Tab, der dækkes af egenkapitalen og overskudskapital, kan hentes i det efterfølgende regnskabsår fra de kollektive bonuspotentialer, hvis det er muligt. Andelene der overføres fra de kollektive bonuspotentialer i det efterfølgende regnskabsår anmeldes til Finanstilsynet.

Koncernregnskabet

Koncernregnskabet omfatter pensionskassen og tilknyttede virksomheder, hvor der udøves bestemmende indflydelse. Koncernregnskabet udarbejdes ved sammenlægning (konsolidering) af pensionskassens og de tilknyttede virksomheders regnskabsposter med ensartet indhold.

Ved konsolidering foretages eliminering af koncerninterne indtægter og omkostninger samt koncerninterne aktiebesiddelser og mellemværender.

Koncerninterne ydelser afregnes på markedsbaserede vilkår eller på omkostningsdækkende basis. Koncerninterne handler med værdipapirer og andre investeringsaktiver afregnes til markedsværdier.

Omregning af valuta

Transaktioner i udenlandsk valuta omregnes til transaktionsdagens valutakurs. Balanceposter i udenlandsk valuta omregnes til balancedagens lukkekurs.

Alle valutagevinster og -tab indregnes i resultatopgørelsen under valutakursregulering.

Generelle principper for indregning og måling

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige fordele vil tilfalde virksomheden, og aktivets værdi kan måles pålideligt. Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå virksomheden, og forpligtelsen kan måles pålideligt.

I resultatopgørelsen indregnes alle indtægter i takt med, at de indtjenes, og alle omkostninger indregnes med de beløb, der vedrører regnskabsåret.

Køb og salg af finansielle instrumenter indregnes på afviklingsdagen, og indregningen ophører, når retten til at modtage/afgive pengestrømme fra det finansielle aktiv eller passiv er udløbet, eller hvis det er overdraget. Købs- eller salgstransaktioner, som på balancedagen endnu ikke er afviklet, indgår i resultatopgørelsen med deres tab eller avance.

Ved første indregning måles finansielle instrumenter til dagsværdi. Måling efter første indregning sker som beskrevet for hver enkelt regnskabspost nedenfor.

Regnskabsmæssige skøn samt usikkerhed ved indregning og måling

Opgørelsen af den regnskabsmæssige værdi af visse aktiver og forpligtelser opgøres på baggrund af metoder med antagelser, der medfører brug af regnskabsmæssige skøn. Disse skøn foretages af ledelsen i overensstemmelse med regnskabspraksis og på baggrund af historiske erfaringer samt forudsætninger, som ledelsen anser som forsvarlige og realistiske.

Som følge af skønnenes natur kan de anvendte forudsætninger vise sig at være ufuldstændige, ligesom uventede fremtidige begivenheder eller omstændigheder kan opstå. Herunder vil andre kunne komme frem til andre skøn.

De væsentligste skøn, som ledelsen foretager i forbindelse med opgørelse af den regnskabsmæssige værdi af visse aktiver og forpligtelser, og den væsentlige skønsmæssige usikkerhed forbundet med udarbejdelsen af årsregnskabet, er de samme som ved udarbejdelsen af årsregnskabet året før. De områder, der især er forbundet med skøn, er måling af dagsværdi af noterede finansielle instrumenter samt forpligtelser vedrørende pensionsmæssige hensættelser.

Skønnene knytter sig især til de forudsætninger, der ligger til grund for rapportering, der modtages fra eksterne investeringsforvaltere, samt den tidsmæssige forskydning, der er fra opgørelse til indregning i regnskabet.

Måling af dagsværdi af infrastrukturaktiver

Værdiansættelsen af infrastrukturaktiver bygger på nutidsværdien af det fremtidige cash flow i planlægningsperioden fremregnet i interne modeller. Den lange planlægningsperiode, op til 25 år ved investeringens start, forøger usikkerheden om det forventede cash flow. De væsentligste skøn knytter sig til diskonteringsrenten, samt specifikke elementer for de enkelte investeringer, fx udvikling i el-priser, produktion, vedligeholdelsesomkostninger samt omkostninger til bortskaffelse ved udløb af produktionsperioden.

Måling af dagsværdi af investeringsejendomme

Fastlæggelse af dagsværdien af investeringsejendomme er forbundet med væsentlige skøn. Skønnet knytter sig især til fastlæggelsen af forrentningskrav.

Måling af dagsværdi af øvrige noterede finansielle instrumenter

Pensionskassen har noterede investeringer, hvor der ikke findes et aktivt marked. De noterede investeringer dækker bl.a. over direkte investeringer i noterede aktier, noterede lån samt skov og landbrug gennem fonde. Opgørelserne er baseret på modeller og i videst muligt omfang på observerbare data, og værdiansættelserne er påvirket af skøn.

Måling af pensionsmæssige hensættelser

Fastlæggelse af den regnskabsmæssige værdi af de pensionsmæssige hensættelser er forbundet med skøn, der især knytter sig til diskonteringsrentekurven og forudsætningerne om dødelighed. Forudsætningerne om bedste skøn for invaliditet er baseret på den observerede invaliditet i de senere år. Fastlæggelse af forudsætningerne er påvirket af aktuarmæssige skøn, der har betydning for hensættelsernes størrelse.

Resultatopgørelsen**Bruttomedlemsbidrag**

Bruttomedlemsbidrag i pensionskassen omfatter forfaldne medlemsbidrag for januar – november og forventede medlemsbidrag for december. Medlemsbidrag er reduceret med arbejdsmarkedsbidrag.

Investeringsafkast

Indtægter fra tilknyttede og associerede virksomheder indeholder pensionskassens andel af virksomhedernes driftsresultater efter skat.

Indtægter af investeringsejendomme indeholder resultat af ejendomsdrift før regulering af ejendommens værdi. I resultatet fragår omkostninger til ejendomsadministration.

Renter og udbytter m.v. indeholder regnskabsårets indtjente renter og modtagne udbytter m.v. vedrørende investeringsaktiver.

Kursregulering indeholder realiserede og urealiserede gevinster på investeringsaktiver herunder værdiregulering af investeringsejendomme.

Pensionsafkastskat

Pensionsafkastskat indregnes i resultatopgørelsen med et beløb, der er beregnet på grundlag af regnskabsårets skattepligtige afkast. Pensionsafkastskatten, som hviler på det afkast, der først indregnes i pensionskassens skattegrundlag i et efterfølgende regnskabsår, er indregnet som udskudt pensionsafkastskat.

Pensionsafkastskat fordeles mellem egenkapitalen og medlemmerne. Egenkapitalens andel af pensionsafkastskat beregnes på baggrund af egenkapitalens andel af realiseret resultat.

Udbetalte ydelser

Pensionsydelser omfatter ekspederede og udbetalte pensioner.

Administration

Pensionskassen betaler et årligt fast beløb (tarif) pr. medlem til PKA A/S for de aftalte administrative ydelser, hvori indgår lønninger og vederlag til direktion og bestyrelse.

Pensionskassen og de tilknyttede virksomheder betaler herudover en fast promillesats af formuens dagsværdi for porteføljepleje.

Tarif og promillesats er fastsat på markedsbaserede vilkår.

Omkostninger ved værdipapiradministration er indregnet som administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed.

Omkostninger ved ejendomsadministration er fradraget i indtægter af investeringsejendomme.

Overført investeringsafkast

Overført investeringsafkast er beregnet på grundlag af egenkapitalens andel af det realiserede resultat og indregnes i posten Egenkapitalens investeringsafkast.

Balancen**Aktiver****Investeringssejendomme**

Investeringssejendomme måles til dagsværdi på balancedagen.

Investering i skov måles til skønnet dagsværdi med udgangspunkt i mægleropgørelse og skønnet dagsværdi af beregnet træmængde.

Fritidsbolig i udlandet måles til anskaffelsesværdi.

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder måles til indre værdi (equity-metoden). Efter denne metode bliver de tilknyttede virksomheders driftsresultater indregnet i pensionskassens resultatopgørelse. Pensionskassens resultat og egenkapital er herefter identiske med koncernens.

Regnskabsresultaterne fra de tilknyttede virksomheder fremkommer ved anvendelse af indregnings- og målingsmetoder, der er identiske med de principper, der er anvendt i pensionskassen.

Kapitalandele i associerede virksomheder

Kapitalandele i associerede virksomheder indregnes med pensionskassens ejerandel af virksomhedernes regnskabsmæssige indre værdi. Virksomhedernes indre værdi fremkommer ved anvendelse af målingsmetoder, der er identiske med de metoder, der er anvendt i pensionskassen. Alle reguleringer indregnes i indtægter fra associerede virksomheder.

Som associerede virksomheder betragtes virksomheder, som ikke er tilknyttede virksomheder, men hvori koncernens virksomheder har andele på mere end 20 % af stemmerettighederne, og hvor der udøves betydelig indflydelse på virksomhedernes driftsmæssige og finansielle ledelse gennem repræsentation i virksomhedernes bestyrelser.

Associerede virksomheder med negativ regnskabsmæssig indre værdi måles til nul, og et eventuelt tilgodehavende hos disse virksomheder nedskrives med moderselskabets andel af den negative indre værdi, i

det omfang det vurderes uerholdeligt. Såfremt den regnskabsmæssige negative indre værdi overstiger tilgodehavendet, indregnes det resterende beløb under hensatte forpligtelser, i det omfang modervirksomheden har en retlig eller faktisk forpligtelse til at dække den pågældende virksomheds forpligtelser.

Kapitalandele

Børsnoterede kapitalandele måles til dagsværdi baseret på børsnoterede lukkekurser på balancedagen.

Unoterede kapitalandele måles til dagsværdi baseret på en individuel vurdering af virksomhederne, med henblik på at fastsætte den pris, som kapitalandelene skønnes at kunne handles til. Værdiansættelsen er i høj grad baseret på oplysninger fra eksterne kapitalforvaltere.

Pensionskassen har etableret interne processer, der skal understøtte de udarbejdede skøn. Der tages således højde for tidsmæssige forskydninger mellem rapportering og regnskabsdata ved at indhente supplerende oplysning om prisudviklingen.

Derudover foretages der analyser af værdiansættelserne i forhold til eksterne modparter og i forhold til priser fastsat af en uafhængig finansiel institution for at vurdere og efterprøve de fastsatte værdier

Investeringsforeningsandele

Investeringsforeningsandele måles til dagsværdi baseret på børsnoterede lukkekurser på balancedagen.

Obligationer

Fastforrentede obligationer, konvertible obligationer og indeksobligationer med tillæg af indeksreguleringer måles til dagsværdi baseret på børsnoterede lukkekurser på balancedagen. Dagsværdien af udtrukne obligationer baseres på obligationernes nutidsværdi, der tilnærmelsesvis udgør obligationernes nominelle værdi.

Andre udlån

Direkte ejendomskredit måles til dagsværdi, hvilket som udgangspunkt er kurs pari. Værdiansættelsen kontrolleres i forhold til aktuelle spreads i markedet, låntagers kreditværdighed samt det bagvedliggende kollateral.

Øvrig direkte kredit måles med udgangspunkt i ekstern værdiansættelse og kontrolleres i forhold til udviklingen i lignende kreditrisiko for både noterede og unoterede værdipapirer i markedet.

Afledte finansielle instrumenter

Afledte finansielle instrumenter, anvendt til renterisikoafdækning og andre formål, måles til dagsværdi. Instrumenter med positiv dagsværdi indregnes som aktiver under Afledte finansielle instrumenter og instrumenter med negativ dagsværdi indregnes under Gæld vedrørende afledte finansielle instrumenter.

Repo/reverse

Værdipapirer, der er solgt som led i salgs- og tilbagekøbsforretninger, beholdes i balancen under den respektive hovedpost f.eks. "obligationer" som forrentes og kursreguleres. Det modtagne beløb indregnes og forrentes som gæld til modparten. Værdipapirer erhvervet som led i købs- og tilbagesalgsforretninger optages som tilgodehavender hos modparten og afkastet indregnes under renter.

Øvrige poster i aktiverne

Tilgodehavender optages til pålydende værdi med fradrag af nedskrivning for forventede tab.

Passiver

Egenkapital

Pensionskassens egenkapital tilhører medlemmerne kollektivt.

Overskudskapital

Overskudskapital indgår i basiskapitalen på lige fod med egenkapitalen, men tilfalder over tid de forsikrede og er dermed en del af hensættelsen til forsikringskontrakter.

Hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter

Hensættelser til pensionsaftaler og investeringskontrakter opgøres af pensionskassens ansvarshavende aktuar.

Selskabet overgik pr. 30.09.2018 fra at anvende EIOPAS basis diskonteringsrentekurve til at anvende EIOPAS diskonteringsrentekurve med VA-tillæg, til brug for opgørelse af hensættelserne. Renterne på rentekurven med VA-tillæg er ikke ændret meget i forhold til ultimo 2017. Isoleret set har ændringerne vedrørende rentekurven medført et fald på 20 mio. kr. i den akkumulerede værdiregulering.

Pensionshensættelserne består af elementerne Garanterede ydelser, Individuelt bonuspotentiale, Kollektivt bonuspotentiale og Risikomargen.

Pensionshensættelsers element Garanterede ydelser opgøres ved, for hver forsikring, at opgøre markedsværdien af de forventede garanterede betalingsstrømme. Markedsværdien beregnes ved at diskontere de enkelte betalinger med den af den europæiske tilsynsmyndighed EIOPA opgjorte rente med VA-tillæg, reduceret med pensionsafkastskat. Garanterede ydelser indeholder et skønnet beløb til dækning af fremtidige forsikringsydelser, som stammer fra forsikringsbegivenheder indtruffet i regnskabsåret, men som endnu ikke var anmeldt på balancedagen.

Individuelt bonuspotentiale indeholder værdien af forpligtelser til at yde bonus på baggrund af den enkelte bonusberettigede forsikrings depot.

Kollektivt bonuspotentiale indeholder forsikringsbestandens andel af realiserede resultater, som er hensat kollektivt til de bonusberettigede forsikringer. Beløbet er endnu ikke tilskrevet det enkelte medlem.

Risikomargen indeholder det beløb, som pensionskassen forventeligt vil skulle betale en anden forsikringsvirksomhed for, at denne vil overtage risikoen for at afvikle bestanden. Risikomargen indhentes så vidt muligt af forsikringernes individuelle dernæst kollektive bonuspotentiale – eller subsidiært kapitalgrundlaget. Risikomargen opgøres i henhold til Solvens II-reglerne. Pensionskassen har pr. 1. januar 2018 ændret opgørelsesmetoden af risikomargen og anvender fra og med regnskabsåret 2018 muligheden for at bruge tabsabsorberende buffere. Ændringen er behandlet som ændring i regnskabsmæssigt skøn, og har isoleret set reduceret risikomargen med 98 mio. kr.

Forudsætningerne om bedste skøn for dødelighed er baseret på Finanstilsynets benchmark for den aktuelle dødelighed, der tilpasses pensionskassens specifikke forhold vedrørende forsikringsbestandens observerede dødelighed. I tillæg hertil indregnes Finanstilsynets benchmark for forventede levetidsforbedringer. Finanstilsynets benchmarks opdateres årligt, og pensionskassen gennemfører årligt en analyse af eventuelle afvigelser fra benchmark for den aktuelle dødelighed.

Forudsætningerne om bedste skøn for invaliditet er baseret på den observerede invaliditet i de senere år.

Diskonteringsrentekurven og forudsætningerne om dødelighed er de forudsætninger, der har størst effekt på målingen af hensættelserne.

Fortjenstmargen

Fortjenstmargen angiver nutidsværdien af pensionskassens endnu ikke indtjente fortjeneste på forsikringerne, som forventes indregnet i resultatopgørelsen med tiden. Fortjenstmargen udskilles af pensionshensættelserne.

Øvrige poster i passiverne

Gæld måles til amortiseret kostpris, der sædvanligvis svarer til nominel værdi.

Eventualforpligtelser

Tilsagn om investeringer, afgivne garantier og kautioner mv. uden for forsikringsforhold er anført i en note til årsrapporten.

Nøgletal

Nøgletal udarbejdes efter reglerne i Finanstilsynets Regnskabsbekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringsselskaber og tværgående pensionskasser.

Note 2
Femårsoversigt over hoved- og nøgletal

Pensionskassen		2014	2015	2016	2017	2018
Medlemsbidrag		194	192	198	195	200
Pensionsydelse *		-502	-366	-407	-418	-463
Investeringsafkast		774	195	552	706	-255
Pensionsmæssige driftsomkostninger, i alt		-7	-8	-8	-9	-3
Resultat af afgiven forretning		0	0	0	0	0
Pensionsteknisk resultat		293	-195	87	154	11
Årets resultat		351	-114	151	284	-55
Hensættelser til pensionsaftaler i alt *		8.441	8.591	8.867	8.955	8.546
Egenkapital, i alt		1.517	1.380	1.439	1.301	1.246
Aktiver, i alt		10.127	10.067	10.415	10.891	11.037
Koncernen		2014	2015	2016	2017	2018
Medlemsbidrag		194	192	198	195	200
Pensionsydelse *		-502	-366	-407	-418	-463
Investeringsafkast		775	195	552	706	-255
Pensionsmæssige driftsomkostninger, i alt		-11	-10	-8	-9	-3
Resultat af afgiven forretning		0	0	0	0	0
Pensionsteknisk resultat		293	-195	87	154	11
Årets resultat		351	-114	151	284	-55
Hensættelser til pensionsaftaler i alt *		8.441	8.591	8.867	8.955	8.546
Egenkapital, i alt		1.517	1.380	1.439	1.301	1.246
Aktiver, i alt		10.132	10.069	10.416	10.891	11.037
Nøgletal **		2014	2015	2016	2017	2018
Afkast relateret til gennemsnitsrenteprodukter *	%	9,7	2,3	6,6	6,9	-2,4
Omkostninger af hensættelser *	%	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Omkostninger pr. medlem	kr.	968	1.027	1.044	1.162	411
Egenkapitalforrentning efter skat	%	25,9	-7,9	10,7	21,2	-4,3
Forrentning af overskudskapital, der tildeles afkast som egenkapital	%	-	-	-	-	-2,1

* Regnskabsbekendtgørelsen er ændret fra og med 2016. Med henvisning til bekendtgørelsens § 84, stk. 2 er det ikke fundet praktisk muligt at ændre femårsoversigten, således at tallene for perioden før 2016 bliver i overensstemmelse med den nye metode. Tallene for 2014-2015 er derfor ikke direkte sammenlignelige med 2016-2018.

** Nøgletal her angives for Pensionskassen, og der udarbejdes ikke nøgletal for koncern, da denne kun omfatter én pensionskasse.

Note 3 Bruttomedlemsbidrag	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Direkte forsikring med bonusordning				
Medlemsbidrag	194,2	192,1	194,2	192,1
Medlemsindskud	5,4	3,0	5,4	3,0
Bruttomedlemsbidrag i alt	199,5	195,1	199,5	195,1
Samtlige bidrag er direkte forsikring med ret til bonus.				
Pensionsaftaler				
Tegnet i ansættelsesforhold	199,5	195,1	199,5	195,1
Præmier fordelt på lande				
Danmark	198,0	195,1	198,0	195,1
Andre EU-lande	1,3	0,0	1,3	0,0
Øvrige lande	0,2	0,0	0,2	0,0
Opgørelse af antal forsikrede				
Tegnet i ansættelsesforhold	8.132	7.990	8.132	7.990

Pensionskassens samlede antal forsikrede medlemmer er opgjort incl. medlemskaber, hvorfra der kun udbetales børnepensioner.

Note 4 Kursreguleringer	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Kapitalandele	-3,1	-39,2	-3,1	-39,2
Investeringsforeningsandele	-72,9	288,9	-72,9	288,9
Obligationer	114,4	356,6	114,4	356,6
Andre udlån	3,7	2,3	3,7	2,3
Afledte finansielle instrumenter	-122,6	0,0	-122,6	0,0
Likvide beholdninger	-26,7	-0,2	-26,7	-0,2
Kursreguleringer i alt	-107,3	608,4	-107,3	608,4

Note 5 Ændring i pensionshensættelser f.e.r. i alt	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Individuel bonuspotentiale	157,2	151,0	157,2	151,0
Garanterede ydelser	-460,3	-56,5	-460,3	-56,5
Risikomargen	-105,8	-5,7	-105,8	-5,7
Ændring i pensionshensættelser f.e.r. i alt	-408,9	88,8	-408,9	88,8

Note 6 Pensionsmæssige driftsomkostninger f.e.r.	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Honorar til bestyrelsen (beløb i tusinde kr.)				
Henrik Klitmøller Rasmussen	261,7	290,0	261,7	290,0
Christina Nicolajsen Durick	126,3	100,0	126,3	100,0
Susanne Engstrøm	75,3	50,0	75,3	50,0
Lisa Wieweg Rosendahl Hermansen	54,1	50,0	54,1	50,0
Jesper Gulev Larsen	54,1	50,0	54,1	50,0
Jørgen Moestrup	54,1	50,0	54,1	50,0
Ann-Mari Damholt Grønbæk (indtrådt 17.04.2018)	38,3		38,3	
Susanne Kure (indtrådt 01.01.2018)	126,3		126,3	
Bjarne Fabienke (udtrådt 31.12.2017)		130,0		130,0
Samlet honorar til bestyrelsen	790,2	720,0	790,2	720,0

Løn

Der er ingen ansatte i pensionskassen ud over direktionen og den ansvarshavende aktuar.

Direktionen og den ansvarshavende aktuar er ikke aflønnet af pensionskassen.

Administrerende direktør Peter Damgaard Jensen har modtaget et samlet vederlag for alle sine funktioner fra administrationselskabet PKA A/S på i alt 4.355 t. kr.

Nærmere oplysninger om aflønning i administrationsfællesskabet PKA kan ses på pka.dk.

	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Lønninger (beløb i tusinde kr.)				
Lønninger	0,0	6.925,0	0,0	6.925,0
Pensionsbidrag	0,0	527,0	0,0	527,0
Lønsumsafgift m.m.	0,0	43,0	0,0	43,0
Samlede lønninger	0,0	7.495,0	0,0	7.495,0

Revisor

Revisors arbejde sker i stort omfang fælles for de af PKA A/S administrerede pensionskasser.

Pensionskassens andel af revisoromkostningerne inklusive moms udgør:

	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Revisor (beløb i tusinde kr.)				
Lovpligtig revision af årsregnskabet	254,0	412,0	254,0	412,0
Andre erklæringsopgaver med sikkerhed	91,5	75,0	91,5	75,0
Samlede revisoromkostninger	345,5	487,0	345,5	487,0

Note 7	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Realiseret resultat				
Renteresultat	-274,0	728,1	-274,0	728,1
Risikoresultat	-4,2	-25,2	-4,2	-25,2
Omkostningsresultat	17,0	6,3	17,0	6,3
Markedsværdiregulering	65,4	29,0	65,4	29,0
Realiseret resultat i alt	-195,8	738,0	-195,8	738,0
som er fordelt til:				
Tilskrivning af bonus	345,3	352,6	345,3	352,6
Pensionsafkastskat	-26,2	132,1	-26,2	132,1
Forrentning til overskudskapital	-8,7	0,0	-8,7	0,0
Pensionsafkastskat vedrørende overskudskapital	-1,6	0,0	-1,6	0,0
Overført til egenkapitalen	21,1	284,2	21,1	284,2
Pensionsafkastskat vedrørende egenkapitalen	-14,2	-30,8	-14,2	-30,8
Ændring i individuel bonuspotentiale	-511,6	0,0	-511,6	0,0
Fordelt i alt	-195,8	738,0	-195,8	738,0
Bevægelser på egenkapitalen:				
Fra realiseret resultat	21,1	284,2	21,1	284,2
Overført til hensættelser	-76,2	0,0	-76,2	0,0
Årets resultat	-55,1	284,2	-55,1	284,2
Tilgodehavende egenkapitalforrentning:				
Manglende forrentning primo	113,3	240,7	113,3	240,7
Nedskrivning	-35,8	-127,4	-35,8	-127,4
Tilgodehavende egenkapitalforrentning	77,5	113,3	77,5	113,3

Principperne for deling af det realiserede resultat samt beregning af risikotillæg er beskrevet i anvendt regnskabspraksis.

Note 8	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Investeringsejendomme				
Dagsværdi pr. 1. januar	3,6	3,6	43,6	48,0
Afgang i året	0,0	0,0	-40,0	-3,3
Årets værdiregulering til dagsværdi	0,0	0,0	0,0	-1,1
Dagsværdi i alt	3,6	3,6	3,6	43,6

Note 9

Andre finansielle investeringsaktiver

I pensionskassens investeringspolitik tages der hensyn til en række sociale, miljømæssige og etiske forhold. Pensionskassen investerer ikke i virksomheder, der overlagt og konsekvent overtræder national lovgivning eller regler fastsat af internationale organisationer tiltrådt af Danmark. Endvidere investerer pensionskassen ikke i kontroversielle våben, kulminer eller tobak.

På www.pka.dk kan ses en løbende opdateret liste over de virksomheder, som pensionskassen har kapitalandele i.

Pensionskassens formue forvaltes af PKA A/S.

Finansielle instrumenter (Pensionskassen og Koncernen)

<i>Afledte finansielle instrumenter 2018</i>	<u>År til udløb</u>	<u>Hovedstol</u>	<u>Bogført værdi</u>
Swaps	0-1	1.950,0	34,8
Swaps	1-10	1.862,5	-7,5
Swaps	+10	50,6	-1,8
Valutaterminalsforretninger	0-1	10.135,9	-112,5

For afledte finansielle instrumenter knytter væsentlige betingelser sig til udviklingen i renter, aktiekurser og valuta.

For øvrige finansielle instrumenter, såsom obligationer, kapitalandele mv., er der ingen specielle væsentlige betingelser eller vilkår, som influerer på de fremtidige betalingsstrømme.

Den bogførte værdi af afledte finansielle instrumenter i balancen sker brutto. Summen af alle kontrakter med positiv værdi føres i aktiverne under posten "Afledte finansielle instrumenter". Summen af alle kontrakter med negativ værdi føres i passiverne under posten "Gæld vedrørende afledte finansielle instrumenter".

Note 10

Sikkerhedsstillelse

Pensionskassen har til sikkerhed for opfyldelsen af forpligtelser ved afdækning af rente- og aktiekursrisici netto deponeret obligationer til en værdi af

Sikkerhedsstillelse for repo forretninger

	Pensionskassen		Koncernen	
	<u>2018</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
	401,7	0,0	401,7	0,0
	560,4	0,0	560,4	0,0

Note 11

Eventualaktiv

I 2014 blev dansk momspraksis ændret, hvorefter der ikke skal betales moms for visse ydelser til pensionskasser.

Pensionskassen har indsendt anmodning om tilbagebetaling af uberettiget opkrævet moms til SKAT, og anmodninger afventer sagsbehandling. Det er uklart i hvilket omfang Pensionskassen vil opnå tilbagebetaling og dermed størrelsen af det forventede samlede tilgodehavende.

Note 12 Overskudskapital	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Overskudskapital primo	422,5	-	422,5	-
Indbetalinger	10,4	-	10,4	-
Udbetalinger	-17,7	-	-17,7	-
Andel af realiseret resultat efter pensionsafkastskat	-8,7	-	-8,7	-
Overført fra Egenkapital		422,5		422,5
Overskudskapital i alt	406,6	422,5	406,6	422,5

Note 13 Pensionshensættelser	Pensionskassen		Koncernen	
	2018	2017	2018	2017
Pensionshensættelser primo	8.955,3	8.866,6	8.955,3	8.866,6
Fortjenstmargen primo	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensionsmæssige hensættelser i alt primo	8.955,3	8.866,6	8.955,3	8.866,6
Kollektiv bonuspotentiale primo	0,0	0,0	0,0	0,0
Akkumuleret værdiregulering primo	-272,9	-301,9	-272,9	-301,9
Retrospektive hensættelser primo	8.682,4	8.564,7	8.682,4	8.564,7
Primo korrektion	19,4		19,4	
Bruttobidrag	199,5	196,8	199,5	196,8
Rentetilskrivning	342,7	279,8	342,7	279,8
Pensionsydelse	-463,3	-411,7	-463,3	-411,7
Omkostningstillæg efter tilskrivning af omkostningsbonus	-3,9	0,0	-3,9	0,0
Risikogevinst efter tilskrivning af risikobonus	7,3	12,8	7,3	12,8
Egenkapitalfinansierede ydelser	51,3	51,1	51,3	51,1
Overført til/fra medlemskapital	7,3	0,0	7,3	0,0
Andet	2,4	-11,1	2,4	-11,1
Retrospektive hensættelser ultimo	8.845,2	8.682,4	8.845,2	8.682,4
Akkumuleret værdiregulering ultimo	212,9	272,9	212,9	272,9
Kollektiv bonuspotentiale ultimo	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensionsmæssige hensættelser i alt ultimo	9.058,1	8.955,3	9.058,1	8.955,3
Anvendt individuel bonuspotentiale	-511,6	0,0	-511,6	0,0
Fortjenstmargen ultimo	0,0	0,0	0,0	0,0
Pensionshensættelser i alt	8.546,5	8.955,3	8.546,5	8.955,3

Pensionskassens forsikringer er omfattet af kontributionsprincippet. Pensionskassen har imidlertid vedtaget andre principper for fordeling af det realiserede resultat end, hvad der følger af kontributionsbekendtgørelsen (BEK nr. 1643 af 14. december 2016). Bekendtgørelsens bestemmelser følges i det omfang, de ikke strider imod pensionskassens principper. I praksis vil det sige, at pensionskassen ikke anvender en gruppeopdeling efter bekendtgørelsens § 3.

Fordeling af hensættelser på oprindelig grundlagsrente for bestande, der ikke er omfattet af kontributionsprincippet:	Garanterede ydelser	Individuelt bonuspotentiale	Kollektivt bonuspotentiale	I alt
Pensionshensættelser pr. 1. januar 2018				
Opgørelsesrente 0,0%	5.959,3	2.218,2	0,0	8.177,5
Opgørelsesrente 4,5%	577,5	0,6	0,0	578,0
Alle grupper	6.536,8	2.218,8	0,0	8.755,6
Risikomargen alle grupper				199,8
Pensionshensættelser i alt				8.955,3

Note 13 fortsat

	<u>Garanterede ydelse</u>	<u>Individuelt bonus- potentiale</u>	<u>Kollektivt bonus- potentiale</u>	<u>I alt</u>
Pensionshensættelser pr. 31. december 2018				
Opgørelsesrente 0,0%	5.529,1	2.375,4	0,0	7.904,5
Opgørelsesrente 4,5%	547,4	0,6	0,0	548,0
Alle grupper	<u>6.076,5</u>	<u>2.376,0</u>	<u>0,0</u>	<u>8.452,5</u>
Risikomargen alle grupper				93,9
Pensionshensættelser i alt				<u>8.546,5</u>

**Afkastprocent og Bonusgrad for de
forsikringsbestande, der ikke er omfattet
af kontributionspricippet:**

	<u>2018 Afkast- procent</u>	<u>2017 Afkast- procent</u>	<u>2018 Bonus- grad</u>	<u>2017 Bonus- grad</u>
Opgørelsesrente 0,0%	-2,4%	6,9%	28,0%	26,6%
Opgørelsesrente 4,5%	-2,4%	6,9%	0,2%	0,2%

**Forrentning af kundemidler efter
omkostninger før skat opdelt på produkt:**

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Gennemsnitrente	-2,0%	5,0%

**Note 14
Eventualforpligtelser**

Til sikkerhed for forsikredes hensættelser er registreret følgende aktiver:

	<u>Pensionskassen</u>		<u>Koncernen</u>	
	<u>2018</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Investeringsejendomme	3,6	0,0	3,6	0,0
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	0,5	0,0	0,5	0,0
Kapitalandele i associerede virksomheder	250,8	0,0	250,8	0,0
Kapitalandele	42,0	0,0	42,0	0,0
Investeringsforeningsandele	4.438,0	9.720,1	4.438,0	9.720,1
Obligationer	4.390,8	0,0	4.390,8	0,0
Andele i kollektive investeringer	76,7	0,0	76,7	0,0
Andre udlån	77,3	0,0	77,3	0,0
Indlån i kreditinstitutter	94,2	84,3	94,2	84,3
Tilgodehavende renter	25,0	0,0	25,0	0,0
Til sikkerhed for hensættelser i alt	<u>9.398,8</u>	<u>9.804,4</u>	<u>9.398,8</u>	<u>9.804,4</u>
Investeringsaktiver til overtagelse efter regnskabsåret	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>
Tilsagn om investeringer fratrukket allerede indbetalte beløb:				
Unoterede aktier	129,7	6,4	129,7	6,4
Ejendomme	42,6	0,0	42,6	0,0
Infrastruktur	26,0	0,0	26,0	0,0
Kredit	104,0	0,0	104,0	0,0
	<u>302,3</u>	<u>6,4</u>	<u>302,3</u>	<u>6,4</u>

Note 14 fortsat*North Sea Infrastructure*

Pensionskassen har sammen med Borgland Advisory AS investeret i Nyhamna gasbehandlingsanlæg i juli 2018. Aktivet er placeret i den nordvestlige del af Norge og udgør en central del af gasinfrastrukturen i Norge, hvorfra gassen fra den Norske kontinental sokkel eksporteres til Storbritannien og kontinental Europa. Som led i den samlede finansiering er der udstedt et aktionærlån, hvoraf restforpligtelsen pr. statusdagen var 1,5 mio. NOK. Restforpligtelsen forventes dog ikke at blive kaldt, idet investeringen er fuldt finansieret pr. statusdagen.

Blafa

I oktober 2018 indgik Pensionskassen en aftale med Vattenfall og Vestas om opførelsen af en 353 MW onshore vindmøllepark i Sverige nær Umeå. Pensionskassens garantiforpligtelse pr. statusdagen udgøres af resterende pro rata andel af det samlede investeringstilsagn samt yderligere driftsmæssige garantier på i alt 28,7 mio. DKK.

Zion

PKA overtog i oktober 2018 49% af to solcelleparker i Californien. Begge solparker var fuldt udbygget og i drift på overtagelsestidspunktet. Pensionskassen har garanteret sin pro rata andel af visse drifts- og nedtagningsmæssige forpligtelser overfor Nordea Bank. Garantiforpligtelsen beløber sig pr. statusdagen til 0,8 mio. USD.

Note 15**Nærtstående parter m.v.****Pensionskassen har****kapitalandele i følgende****tilknyttede virksomheder:**

	Aktivitet	Hjemsted	Ejerandel	Resultat	Egenkapital
Farmakonomernes Ejendomsaktieselskab	Investering i grunde og bygninger	Gentofte	100,0%	2,4	42,8
Farmapension A/S	Administration	København	100,0%	0,0	0,5

Pensionskassen har**kapitalandele i følgende****associerede****virksomheder:**

	Aktivitet	Hjemsted	Ejerandel	Resultat	Egenkapital
DEAS Invest I Holding A/S	Ejendomsadministration	Frederiksberg	33,3%	43,8	630,6

Note 16 Risikoplysninger

Der knytter sig en række risici til pensionskassens forretningsmodel.

Bestyrelsen har i forbindelse med arbejdet med risiko og solvens identificeret de væsentligste risici, der knytter sig til forretningsmodellen:

- Livsforsikringsrisici
- Markedsrisici, herunder renterisici
- Outsourcingrisiko

Inden for livsforsikringsrisici er de biometriske risici, der omfatter levetidsforbedringer og ændringer i antallet af førtidspensionister, de væsentligste risici. Pensionskassen justerer løbende, med udgangspunkt i Finanstilsynets levetidsregime, sine forudsætninger om forventet levetid hos medlemmerne. Pensionskassens tilsagn er primært givet med betinget garanti, dvs. at pensionskassen har muligheden for at nedsætte parametrene i det tekniske grundlag for at sikre pensionskassens solvens ved uventet udvikling af forudsætningerne i grundlaget. I så fald nedsættes grundpensionerne.

Markedsrisici er defineret som risikoen for, at markedsværdien af aktiver og passiver ændres som følge af ændringer i markedsf forholdene. De væsentligste markedsrisici findes inden for renter, aktier, valuta og reale aktiver samt ved investeringer i alternative afkastkilder. Pensionskassen styrer risiciene ved at sikre den nødvendige spredning af investeringerne. Bestyrelsen har i investeringsstrategien fastsat risikorammer for de forskellige aktivklasser.

Pensionskassen afdækker renterisiko på de garanterede ydelser ud fra bestyrelsens vedtagne ramme for renterisiko. Konsekvensen ved renteaftækningen er, at en væsentlig del af renterisikoen mellem passiver og aktiver er elimineret. En vigtig del af aktiverne til renteaftækning er renteswaps, hvor pensionskassen betaler en variabel rente og modtager en fast rente. Disse instrumenter har samme egenskab som de garanterede ydelser på den måde, at de stiger i værdi, hvis renten falder og omvendt.

Pensionskassen anvender outsourcing, hvilket giver anledning til fokus på de risici, der følger med. Risikoen er, at der opstår tab som følge af mangelfulde aftaler eller kontrol. Pensionskassen har indgået outsourcingaftale med PKA A/S om fuldstændig administration. Bestyrelsen har fastlagt politik og retningslinjer for outsourcing af væsentlige aktivitetsområder. Heri fastlægges reglerne for yderligere outsourcing til tredjepart. Det sikrer en tilfredsstillende opfølgning på de respektive underleverandører som f.eks. Forca A/S.

Note 17 Specifikation aktiver og disses afkast

	Regnskabsmæssig værdi		Afkast i % p.a. før skat
	Primo	Ultimo	
Grunde og bygninger	44,0	46,4	5,5
Noterede kapitalandele	4.161,1	1.942,9	-2,1
Unoterede kapitalandele	225,2	499,0	9,4
Kapitalandele i alt	4.386,3	2.441,8	0,5
Stats- og realkreditobligationer	3.329,0	5.215,6	1,2
Indeksobligationer	0,0	0,0	0,0
Kreditobligationer og emerging markets obligationer	2.843,3	2.431,2	-6,1
Udlån m.v.	5,1	131,4	5,2
Obligationer og udlån i alt	6.177,4	7.778,1	-1,1
Dattervirksomheder	0,0	0,0	0,0
Øvrige investeringsaktiver	90,3	252,9	3,7
Afledte finansielle instrumenter til sikring af nettoændringen af aktiver og forpligtelser	42,4	48,8	

Afkast i % er tidsvægtet på baggrund af afkastet på dagsbasis.